

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Спеціальна моніторингова місія в Україні

ТЕМАТИЧНИЙ ЗВІТ

Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ

Липень–грудень 2018 року

Опубліковано Спеціальною моніторинговою місією ОБСЄ в Україні

© Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні 2019 р.

Усі права захищені. Використання та копіювання змісту цього видання дозволяється виключно в некомерційних цілях та за умови обов'язкового посилання на Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ в Україні.

Звіт англійською, українською та російською мовами доступний за посиланням:
<https://www.osce.org/uk/special-monitoring-mission-to-ukraine>

Зміст

Короткий виклад.....	- 4 -
Ролі та зони відповідальності.....	- 6 -
СММ	- 6 -
Підписанти Мінських угод.....	- 6 -
Спільний центр із контролю та координації.....	- 6 -
Категорії обмежень	- 7 -
Огляд інцидентів	- 8 -
Обмеження з застосуванням насильства чи прямих погроз	- 9 -
Моніторинг відведення озброєння	- 9 -
Інші обмеження під час фіксації озброєння	- 10 -
Проходження блокпостів.....	- 10 -
Дистанційне спостереження СММ.....	- 12 -
БПЛА	- 12 -
Камери СММ	- 15 -
Відвідування непідконтрольних урядові прикордонних районів.....	- 16 -
Ділянки розведення сил і засобів.....	- 17 -
Міни, невибухлі боєприпаси та інші вибухові пристрої	- 18 -
Перешкоди у процесі збору інформації	- 20 -
Необґрунтовані обвинувачення	- 20 -
Внесок СЦКК.....	- 21 -
Заключні спостереження	- 22 -
Додаток № 1 «Діаграми і мапи»	- 23 -
Додаток № 2 «Насильство і погрози щодо спостерігачів чи в їх присутності».....	- 27 -
Додаток № 3: «Інциденти з застосуванням зброї проти міні-БПЛА СММ».....	- 28 -

Короткий виклад

У цьому звіті представлено оновлений огляд обмежень та інших перешкод, із якими стикалася Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні (СММ) під час виконання свого мандата у другій половині 2018 року (1 липня – 31 грудня). За основу було взято попередні звіти на цю тему, [останній із яких опубліковано в жовтні 2018 року](#).

Свобода пересування СММ є надзвичайно важливим складником у процесі реалізації завдань, доручених Місії Постійною радою ОБСЄ, та ефективного виконання ролі з надання сприяння, відведеної для СММ у Мінському Комплексі заходів від лютого 2015 року, Доповненні до Комплексу заходів від вересня 2015 року, а також у Протоколі та Меморандумі від вересня 2014 року. Будь-які обмеження, з якими стикається Місія (навмисні чи випадкові, приховані або очевидні), потенційно зменшують її здатність здійснювати моніторинг безпекової ситуації та виконувати мандат, що є порушенням волі 57 держав-учасниць ОБСЄ. Це також ставить під сумнів зобов'язання, взяті на себе підписантами Мінських угод.

У другій половині 2018 року кількість випадків обмеження свободи пересування СММ збільшилася. Місія зіткнулася з 720 обмеженнями, кількість яких зросла більш ніж на 60 %, якщо порівнювати з попереднім півріччям. У більшості випадків це була заборона доступу. Як і в першій половині 2018 року, більшість таких обмежень сталася в районах, які не контролюються урядом (75 %). Якщо порівнювати з попереднім півріччям, у невідконтрольованих урядові районах Луганської області СММ зафіксувала менше обмежень (165 супроти 183), водночас відзначивши двократне збільшення кількості обмежень у невідконтрольованих урядові районах Донецької області (421 супроти 207) і в відконтрольованих урядові районах обох областей (134 супроти 63).

Місія і далі стикалася з обмеженнями свободи пересування на блокпостах неподалік від лінії зіткнення та в інших місцях, причому більшість із них (317) відбувалася в невідконтрольованих урядові районах Донецької області. Як і раніше, викликає занепокоєння тенденція систематичних відмов у невідконтрольованих урядові районах на півдні Донецької області. Свобода пересування СММ також обмежувалася через стрільбу зі стрілецької зброї поблизу патрулів Місії або погрози щодо спостерігачів, однак якщо порівнювати з попередніми шістьма місяцями, таких випадків було менше.

Можливість Місії здійснювати повноцінний моніторинг відведення озброєння залишалася обмеженою, оскільки сторони неодноразово відмовляли спостерігачам у доступі до виділених місць зберігання озброєння і потенційно заважали СММ здійснювати фіксацію озброєння. Однак загалом кількість таких випадків зменшилася. Більшість із них (71 %) знову ж таки сталася в невідконтрольованих урядові районах.

Встановивши додаткові камери та придбавши нові безпілотні літальні апарати (БПЛА), Місія розширила свої можливості ведення дистанційного спостереження. Проте в понад 150 випадках БПЛА СММ потрапляли під обстріли і зазнавали дії перешкод (за оцінкою, у більш ніж 60 % випадках це, вірогідно, було глушіння). Для прикладу, БПЛА дальнього радіуса дії зник невдовзі після того, як він зафіксував автоколонну з сімох вантажівок на ґрунтовій дорозі в невідконтрольованих урядові районах Донецької області неподалік від кордону з Російською Федерацією. БПЛА зазнав глушіння, траєкторія його польоту стала нестабільною і він почав швидко знижуватися, після чого команда СММ втратила з ним зв'язок. Місія також втратила чотири свої міні-БПЛА (три в невідконтрольованих урядові районах і один у районі, що контролюється урядом) й один БПЛА середнього радіуса дії (у невідконтрольному урядові районі). Усі

БПЛА зазнавали перешкод перед тим, як із ними було втрачено сигнал, і спостерігачі не могли їх повернути.

Якщо порівнювати з попередніми шістьма місяцями, під час відвідування прикордонних районів, які не контролюються урядом, патрулі СММ стикалися з обмеженнями частіше (50 % усіх візитів супроти 36 % у першій половині 2018 року).

Залишався в силі додатковий захід безпеки Місії, згідно з яким у Донецькій та Луганській областях співробітники СММ повинні пересуватися лише асфальтованими та бетонними дорогами, після того як [23 квітня 2017 року трапився інцидент поблизу н. п. Пришиб](#) (непідконтрольний урядові), у результаті якого внаслідок вибуху загинув член патруля Місії та двоє інших отримали поранення. Попри те, що підписанти Мінських угод взяли на себе зобов'язання вилучити або огородити міни та невибухлі боєприпаси, вилучення таких предметів здійснювалося нерегулярно та *несистематично*. Сторони також не надали мапи небезпечних ділянок, попри неодноразові прохання СММ.

Виведення офіцерів Збройних сил Російської Федерації зі складу Спільного центру з контролю та координації (СЦКК) наприкінці грудня 2017 року продовжувало негативно впливати на сприяння оперативному реагуванню на перешкоди, з якими стикалася СММ під час моніторингу та верифікації. Місія продовжувала свою щоденну роботу зі штабом СЦКК у Соледарі. Про обмеження свободи пересування, з якими патрулі СММ стикалися на місцях, Місія повідомляла безпосередньо групу української сторони в СЦКК та збройні формування на додачу до відображення цієї інформації у своїх звітах. СММ також продовжила звітувати про наявність мін та зверталася до СЦКК, нехай навіть у його обмеженому форматі, щодо здійснення координації робіт із розмінування.

Під час 30-денного періоду воєнного стану, який був введений 26 листопада в десяти областях України, Місія відзначила збільшення присутності військовослужбовців Збройних Сил України та поліції в деяких із цих областей, однак ці події не вплинули на її свободу пересування.

Ролі та зони відповідальності

СММ

[Рішення постійної Ради ОБСЄ № 1117](#) визначає, що метою Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні є сприяння зниженню напруженості та забезпеченню миру, стабільності і безпеки по всій країні. Мандатом Місії чітко передбачено безпечний і надійний доступ СММ по всій Україні. Необмежений та безумовний доступ до усіх районів є необхідним для забезпечення ефективної роботи з моніторингу та звітування щодо безпекової ситуації, дотримання режиму припинення вогню, відведення озброєння, розмінування, а також розведення сил і засобів. Крім цього, згідно з мандатом Місії доручено доповідати про будь-які обмеження свободи пересування моніторингової місії або про інші обставини, що перешкоджають виконанню її мандата.

Підписанти Мінських угод

Підписанти Доповнення до Комплексу заходів та [Рамкового рішення щодо розведення сил і засобів](#) (2016 р.) дійшли згоди, що Збройні сили України та збройні формування забезпечують безпечний та надійний доступ спостерігачам СММ, а також оперативно реагують на конкретні порушення, зафіксовані Місією. Вони також домовилися, що обмеження свободи пересування СММ, зокрема втручання в роботу засобів дистанційного спостереження, є порушенням мандата Місії, і зобов'язалися забезпечити ефективний моніторинг та верифікацію з боку СММ.

Спільний центр із контролю та координації

СЦКК був створений у вересні 2014 року в рамках двосторонньої ініціативи між Генеральним штабом Збройних сил України Міністерства оборони України та Генеральним штабом Збройних сил Російської Федерації Міністерства оборони Російської Федерації. Підписанти Доповнення до Комплексу заходів визначили, що СЦКК має сприяти оперативному реагуванню на факти перешкоджання у здійсненні моніторингу та верифікації СММ, а також забезпеченню безпеки спостерігачів Місії¹. 18 грудня 2017 року Російська Федерація вивела офіцерів своїх збройних сил зі складу СЦКК. До того дня СММ зверталася до обох сторін СЦКК — офіцерів Збройних сил України та офіцерів Збройних сил Російської Федерації — щодо сприяння негайному врегулюванню перешкод, із якими стикалися патрулі СММ. Відтоді Місія продовжувала інформувати безпосередньо групу української сторони в СЦКК про обмеження свободи пересування на додачу до відображення цієї інформації у своїх звітах.

¹ Крім цього, відповідно до Рішення Тристоронньої контактної групи (ТКГ) про розведення сил і засобів від 20.09.2016 СЦКК сприяє, серед іншого, оперативному реагуванню на можливі факти перешкоджання здійсненню моніторингу та верифікації СММ ОБСЄ, згідно Рішення ТКГ щодо протимінної діяльності від 03.03.2016 СЦКК відповідає за загальну координацію робіт із розмінування та дотримання режиму припинення вогню під час проведення цих робіт, а Рішення ТКГ щодо повного припинення навчань (занять) із бойовою стрільбою передбачає, що СЦКК сприяє виконанню цієї домовленості.

Категорії обмежень

Місія класифікує обмеження свободи пересування таким чином:

Заборона доступу — недопущення СММ до зони особливої уваги, включно з ділянками державного кордону, перешкоджання спостерігачам у слідуванні запланованим маршрутом патрулювання та відмова у проходженні/проїзді через блокпост або лінію зіткнення.

Доступ за умови — надання СММ доступу лише після виконання певних умов, зокрема надання згоди на супровід, пред'явлення документів (наприклад, національних паспортів спостерігачів Місії) або проведення обшуку (огляду) автомобілів СММ.

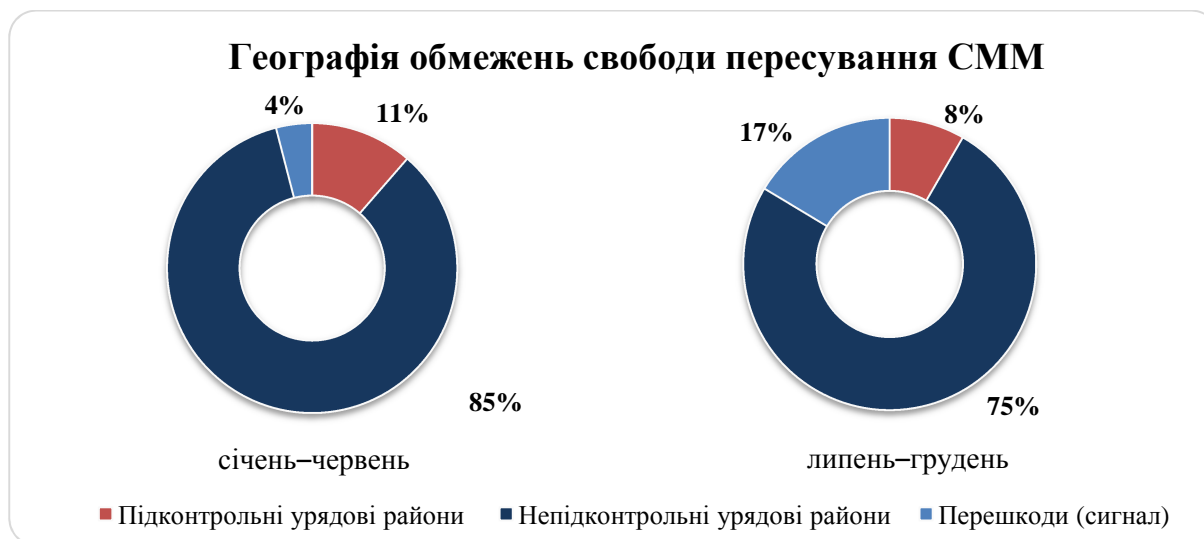
Затримка доступу — сюди належать випадки очікування, наприклад, на блокпостах, під час того як відповідальні особи перевіряють документи співробітників Місії, записують номерні знаки автомобілів СММ чи очікують на дозвіл від їхнього керівництва; подібні випадки у звітах класифікуються як обмеження свободи пересування, коли час очікування був довшим, ніж належить, що обмежувало доступ СММ за відсутності будь-яких підстав для цього.

Інші перешкоди — це форма забороненого доступу, коли створюються перешкоди в роботі технічних засобів моніторингу СММ, наприклад: випадки глушіння систем БПЛА або небажання відповідних осіб взаємодіяти зі спостерігачами Місії.

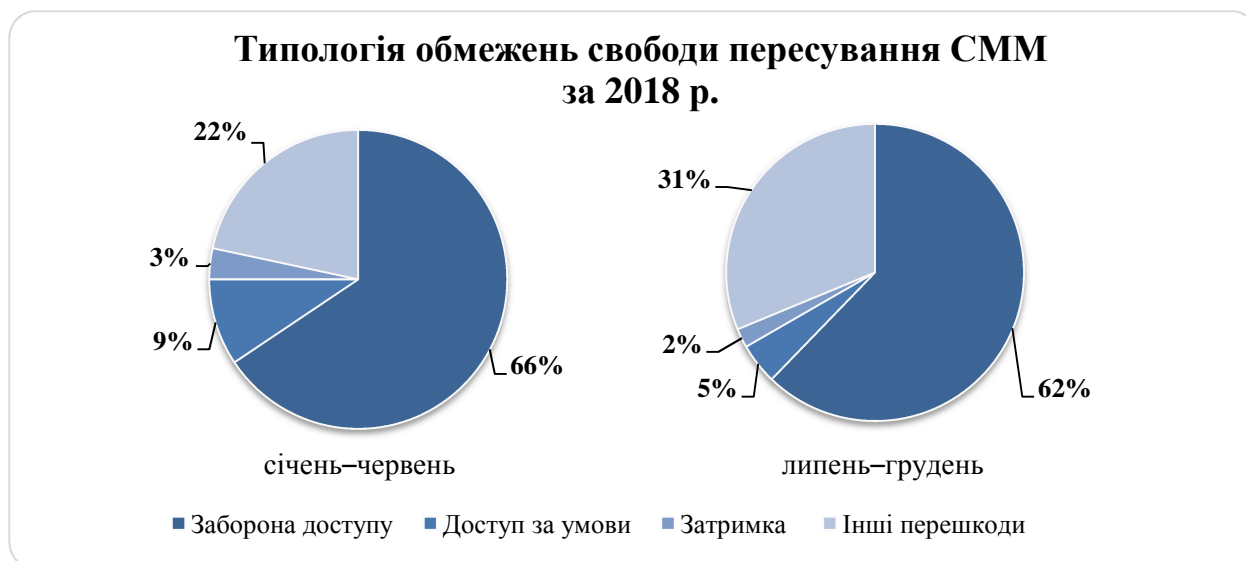
Подекуди Місія також стикається з обмеженнями свободи пересування з боку цивільних осіб, коли вони, наприклад, не бажають співпрацювати з СММ. Цей вид обмежень зокрема впливає на спроможність Місії спостерігати за дотриманням прав людини. Однак важко визначити кількість таких обмежень, а тому вони не були включені до статистичних даних цього звіту.

Огляд інцидентів

У період із 1 липня до 31 грудня 2018 року СММ зіткнулася зі значно більшою кількістю обмежень свободи пересування та інших перешкод у виконанні її мандата, якщо порівнювати з першим півріччям року. Загалом кількість обмежень, із якими зіткнулася Місія, дорівнювала 720 випадків, що майже на 60 % більше, ніж у першій половині 2018 року, коли було зафіксовано близько 450 обмежень². Як і в попередні звітні періоди, обмеження відбувалися здебільшого в непідконтрольних урядові районах Донецької та Луганської областей (75 %). Вищенаведені цифри не включають обмеження, що регулярно виникають через зафіксовану або потенційну наявність мін і невибухлих боєприпасів на ділянках розведення сил і засобів у районах Петрівського, Станиці Луганської та Золотого і поблизу них, а також на південь від мосту в Щасті³.

У другій половині 2018 року частка інцидентів, коли відмовляли у доступі (62 %), залишилася такою ж самою, що і в першому півріччі року (66 %). Аналогічною залишилася і частка відмов у непідконтрольних урядові районах (92 %) та в підконтрольних урядові районах (8 %).

² На основі даних з попереднього випуску цього звіту (див. [Тематичний звіт СММ ОБСЄ «Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ, липень 2017 – червень 2018 рр.»](#)).

³ Для отримання інформації щодо регулярних обмежень див. [щоденні звіти СММ](#).

Обмеження з застосуванням насильства чи прямих погроз

Низка випадків обмежень свободи пересування включали погрози й агресивну поведінку щодо співробітників СММ. У другій половині 2018 року таких випадків було чотири, що на три менше, ніж за перші шість місяців, причому всі вони сталися в непідконтрольних урядові районах. В одному випадку член збройних формувань зняв автомат (типу АК) із запобіжника і направив його на членів патруля СММ, які відвідували логістичний об'єкт у непідконтрольному урядові Смілому Луганської області. У Гольмівському спостерігачі чули вибухи та стрілянину зі стрілецької зброї неподалік від місця свого перебування. Поруч із Кам'янкою, коли команда СММ спостерігала за дотриманням режиму припинення вогню для уможливлення проведення ремонтних робіт і ротації працівників на Донецькій фільтрувальній станції, кулі пролетіли, за оцінкою, лише за 10–15 м над головами спостерігачів⁴ (див. Додаток № 2).

Моніторинг відведення озброєння

Можливість Місії здійснювати повноцінний моніторинг відведення озброєння залишалася обмеженою, оскільки сторони неодноразово відмовляли СММ у доступі до місць розміщення озброєння, зокрема до місць розміщення відведеного важкого озброєння та постійних місць зберігання озброєння.

Загалом з обох боків лінії зіткнення Місія зіткнулася з меншою кількістю таких обмежень: 21 супроти 40 у першій половині 2018 року. Більшість із них (71 %), як і за попередні звітні періоди, сталася в непідконтрольних урядові районах (у першій половині 2018 року в непідконтрольних урядові районах зафіксовано 85 % таких обмежень)⁵.

Зокрема, Місія стикалася з такими обмеженнями:

- у 14 випадках у місцях розміщення відведеного важкого озброєння (усі, крім двох, були відмовами в доступі; 6 у підконтрольних урядові районах, а решта — у непідконтрольних урядові районах Донецької області); та
- у 7 випадках у постійних місцях зберігання озброєння в непідконтрольних урядові районах (усі, крім одного, були відмовами в доступі; 5 у Донецькій області, а решта — у Луганській області).

⁴ Див. оперативні звіти СММ від [13 серпня 2018 року](#), [16 серпня 2018 року](#) і [10 жовтня 2018 року](#).

⁵ Див. [Тематичний звіт СММ ОБСЄ «Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ, липень 2017 – червень 2018 рр.»](#).

Інші обмеження під час фіксації озброєння

СММ і далі стикалася з обмеженнями, що потенційно перешкоджало їй здійснювати фіксацію озброєння, яке відповідно до Мінських угод мало бути відведеним. У деяких випадках спостерігачі самі раніше бачили таке озброєння в районах, де вони стикалися з обмеженнями, тоді як в інших випадках вони здійснювали фіксацію під час уточнення повідомлень про наявність такого озброєння.

Із такими обмеженнями СММ стикалася 15 разів на різних військових об'єктах у підконтрольних урядові районах (усі, крім двох, були відмовами в доступі). Наприклад, на початку жовтня військовослужбовці Збройних сил України відмовили патрулю СММ у доступі до сільськогосподарського об'єкту, де за два дні до того БПЛА СММ зафіксував артилерійську установку (калібру більше 122 мм)⁶. У листопаді в підконтрольній урядові Новоселівці військовослужбовці Збройних сил України відмовили СММ у доступі до двох об'єктів невдовзі після того, як спостерігачі помітили свіжі сліди, за оцінкою, шасі танка (Т-72), які ішли від одного з цих об'єктів⁷.

СММ стикалася з приблизно такою ж кількістю обмежень (16) у непідконтрольних урядові районах, коли вона намагалася отримати доступ до об'єктів військового типу (усі, крім одного, були відмовами в доступі). Найбільш яскраві приклади включають низку випадків у липні, вересні та листопаді, коли СММ кілька разів відмовляли в доступі до різних об'єктів поблизу Хрустального (кол. Красний Луч). Через паркан деяких об'єктів спостерігачам вдавалося побачити реактивні системи залпового вогню⁸. У листопаді член збройних формувань попросив патруль Місії залишити район об'єкту в Маркиному, що поблизу кордону з Російською Федерацією, де спостерігачі зафіксували зенітну установку ЗУ-23, а також побачили, що члени збройних формувань завантажували на вантажівку ящики з боєприпасами⁹.

Проходження блокпостів

Свободу пересування СММ обмежували на блокпостах уздовж лінії зіткнення більш ніж 350 разів. Більшість таких обмежень (317) були відмовами в доступі в непідконтрольних урядові районах Донецької області.

Як і раніше, доступ до непідконтрольних урядові районах південної частини Донецької області систематично обмежувався, причому частота таких відмов збільшувалася протягом літніх місяців¹⁰. Лише поблизу Заїченка патрулям Місії відмовляли в доступі 88 разів (і ще у двох випадках затримували) — нова тенденція, що спостерігалася з червня 2018 року з найвищою частотою відмов у тому районі в липні 2018 року (загалом 25). Заборона доступу в цьому районі призвела до того, що СММ не могла здійснювати моніторинг поблизу Пікузів (кол. Комінтернове) і Саханки, звідки часто надходили повідомлення про обстріли, пошкодження та жертви серед цивільного населення. У другій половині 2018 року спостерігачі отримували доступ до

⁶ Див. [Щоденний звіт СММ від 12 жовтня 2018 року](#).

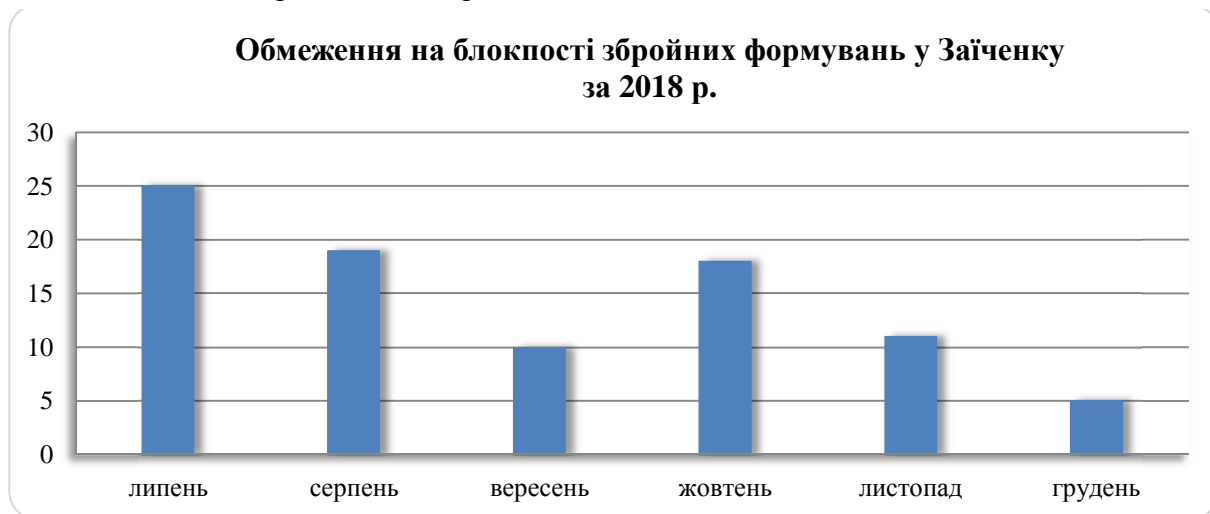
⁷ Див. [Щоденний звіт СММ від 22 листопада 2018 року](#).

⁸ Див. щоденні звіти СММ від [12 липня 2018 року](#) та [10 вересня 2018 року](#).

⁹ Див. [Щоденний звіт СММ від 28 листопада 2018 року](#).

¹⁰ Див. [Тематичний звіт СММ ОБСЄ «Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ, липень 2017 – червень 2018 рр.»](#), ст. 9.

Пікуз лише 7 разів і до Саханки тільки 3 рази. Крім того, 54 рази спостерігачам відмовляли у проїзді через блокпост поблизу Новоазовська, що неподалік від кордону з Російською Федерацією, а також 48 разів через блокпост біля Безіменного, на якому в багатьох випадках, коли Місії відмовляли у проїзді, спостерігачі бачили, що цивільні автомобілі вільно проїжджали через блокпост.

СММ і далі стикалася з обмеженнями на блокпості збройних формувань поблизу непідконтрольного урядові Верхньошироківського (кол. Октябр), де спостерігачам було відмовлено у проїзді 37 разів супроти 9 в першій половині 2018 року¹¹. Крім того, тричі на цьому блокпості патрулі Місії затримували. В одному з цих випадків, який стався 6 листопада, члени збройних формувань просили пред'явити план патрулювання, на що патруль відповів відмовою¹². Через день поряд із дорогою біля блокпоста спостерігачі побачили пристрій, прикріплений до дерева, — за оцінкою, протипіхотну міну типу МОН-100¹³. СММ через свою команду зі зв'язків неодноразово зверталася з цим питанням до СЦКК та збройних формувань, однак до кінця звітнього періоду ця ситуація залишилася не врегульованою. Зважаючи на наявність цієї міни, патрулі СММ не могли проїжджати через цей блокпост до кінця року.

У Донецькій області члени збройних формувань і далі ставили проїзд СММ у залежність від виконання певних вимог, здебільшого вимагаючи перевірки транспортних засобів СММ, або дозволяли проїзд лише у супроводі збройних формувань (див. розділ «Відвідування непідконтрольних урядові прикордонних районів»). Загалом було зафіксовано 31 випадок доступу за умови. Неодноразово члени збройних формувань на блокпостах біля лінії зіткнення в Горлівці та поблизу Кременця, перш ніж дозволити проїзд, наполягали на перевірці багажників автомобілів СММ або причепів¹⁴. В одному випадку на блокпості в Горлівці член збройних формувань заявив, що він має повноваження стріляти по першому автомобілю патруля СММ, оскільки той не зупинився, після того як він щойно сказав, що автомобіль може їхати далі. Автомобілям СММ дозволили проїхати через блокпост приблизно через 5 хвилин¹⁵. В іншому випадку на тому ж блокпості, коли патруль намагався повідомити СЦКК про обмеження, член збройних формувань погрозило наказав вимкнути телефон «через заборону користування телефоном на блокпості»¹⁶.

¹¹ Оскільки блокпост поблизу Верхньошироківського — це єдиний пункт пропуску через лінію зіткнення в непідконтрольних урядові районах на півдні Донецької області, обмеження чи перешкоджання пересуванню Місії там мають суттєвий вплив на моніторингову діяльність, у тому числі на моніторинг відведення озброєння та іншої техніки в цих районах та в зоні, у якій розміщення важкого озброєння та військової техніки заборонено згідно з п. 5 Меморандуму від 19 вересня 2014 року.

¹² Див. [Щоденний звіт СММ від 7 листопада 2018 року](#).

¹³ Див. [Щоденний звіт СММ від 8 листопада 2018 року](#).

¹⁴ Див. щоденні звіти СММ від [16 липня 2018 року](#), [17 серпня 2018 року](#), [17 вересня 2018 року](#) і [18 жовтня 2018 року](#).

¹⁵ Див. [Щоденний звіт СММ від 22 жовтня 2018 року](#).

¹⁶ Див. [Щоденний звіт СММ від 14 серпня 2018 року](#).

Усі відмови в доступі, з якими стикалася Місія в непідконтрольних урядові районах Луганської області, сталися на блокпості біля Южної Ломуватки, де члени збройних формувань часто посилалися на роботи з розмінування в цьому районі як на причину відмови патрулю СММ у проїзді. Майже усі відмови там сталися у вересні та жовтні¹⁷.

У підконтрольних урядові районах СММ зіткнулася з 12 заборонами доступу, чотири з яких сталися у другій половині жовтня на блокпості біля Лебединського на схід від Маріуполя.

Дистанційне спостереження СММ

Підписанти Меморандуму, Комплексу заходів та Доповнення до нього погодилися з тим, що Місія використовуватиме усі необхідні технічні засоби, зокрема БПЛА, для виконання свого мандата¹⁸. На жаль, із самого початку діяльності Місії засоби дистанційного спостереження СММ зазнавали нападів та втручання в їхню роботу. Лише в 2018 році Голова Місії тричі закликав підписантів Мінських угод вжити заходів для гарантування безпеки спостерігачів та технічних засобів СММ, а також недопущення обмеження діяльності Місії¹⁹.

БПЛА

СММ використовує БПЛА з 2014 року для того, щоб зменшити ризик, на який наражаються її наземні патрулі, щоб здійснювати моніторинг у районах, доступ до яких був би неможливий із міркувань безпеки, та щоб підвищити загальний операційний потенціал і розширити можливості з моніторингу. Місія використовує три типи БПЛА:

- БПЛА дальнього радіуса дії з дальністю польоту 160 км і тривалістю польоту до 6 годин;
- БПЛА середнього радіуса дії з дальністю польоту до 30 км і тривалістю польоту до 2 годин;
- БПЛА малого радіуса дії (або міні-БПЛА) із дальністю польоту до 5 км і тривалістю польоту до 30 хвилин.

Протягом другої половини 2018 року Місія здійснила понад 1620 польотів, що на 82 % більше, ніж у першому півріччі. Це стало можливим завдяки відновленню польотів БПЛА дальнього радіуса дії у квітні 2018 року, використанню нових міні-БПЛА (загалом 30), а також сприятливішим погодним умовам у літні та осінні місяці. Із загальної кількості польотів 130 — БПЛА дальнього радіуса дії, 192 — БПЛА середнього радіуса дії і понад 1300 — міні-БПЛА. Чимало польотів були проведені поблизу лінії зіткнення і через неї²⁰.

БПЛА СММ продовжували потрапляти під обстріли і зазнавати перешкод (сигналу). У період із 1 липня до 31 грудня 2018 року Місія зафіксувала понад 150 таких випадків, включно з

Особи стріляють по міні-БПЛА СММ біля непідконтрольного урядові Жовтого
Зображення з міні-БПЛА, жовтень 2018 р., ОБСЄ

¹⁷ Наприклад, див. щоденні звіти СММ від [15 вересня 2018 року](#), [4 жовтня 2018 року](#), [10 жовтня 2018 року](#), [22 жовтня 2018 року](#) та [30 жовтня 2018 року](#).

¹⁸ Згідно з Меморандумом, у зоні безпеки заборонено здійснювати польоти бойової авіації та іноземних БПЛА, за винятком БПЛА СММ, тоді як у Комплексі заходів вказано, що підписанти забезпечують ефективний моніторинг та верифікацію режиму припинення вогню і відведення важкого озброєння з боку ОБСЄ з використанням усіх необхідних технічних засобів. Згідно з Доповненням, Збройні сили України і збройні формування мають оперативну реакцію на конкретні порушення, зафіксовані СММ, у тому числі втручання з метою перешкоджання використанню технічних засобів, необхідних для здійснення моніторингу і верифікації відведення озброєння.

¹⁹ Листи Голови Місії від 2 березня 2018 року, 18 червня 2018 року та 2 листопада 2018 року.

²⁰ Див. мапу маршрутів патрулювання та польотів БПЛА в Додатку № 1.

27 випадками, коли БПЛА потрапляли під обстріл, і 127 випадками, коли втрачався сигнал GPS або зв'язок з БПЛА. На жаль, сторони демонстрували небажання брати на себе відповідальність і неохоче вживали необхідні дії з реагування.

БПЛА дальнього радіуса дії

На початку квітня 2018 року відновилися польоти БПЛА дальнього радіуса дії. Невдовзі після цього БПЛА дальнього радіуса дії стали зазнавати дії перешкод (глушіння) і потрапляти під вогонь із легкого озброєння та зенітно-ракетних комплексів. Ці інциденти і далі виникали протягом звітнього періоду, незважаючи на те, що СММ заздалегідь повідомляла сторони про заплановані польоти БПЛА у визначених районах.

СММ тимчасово втрачала зв'язок зі своїми БПЛА дальнього радіуса дії в 64 випадках (за оцінкою, внаслідок глушіння), причому найбільша кількість таких випадків сталася в жовтні (39) та вересні (14) (див. карту випадків глушіння в Додатку № 1).

У трьох випадках у невідконтрольних урядові районах БПЛА СММ дальнього радіуса дії фіксували елементи комплексу радіорозвідки «ТОРН» (здатні до глушіння)²¹. Електричне обладнання на борту БПЛА дальнього радіуса дії дає змогу з високою точністю виявляти випадки активного глушіння. Тим не менше, точно визначити місце джерела глушіння неможливо, оскільки перешкоди можуть походити з будь-якого місця в радіусі декількох кілометрів від БПЛА.

Майданчик для запуску БПЛА СММ дальнього радіуса дії поблизу Степанівки в Донецькій області 2018 р., ОБСЕ

27 жовтня 2018 року СММ втратила один із БПЛА дальнього радіуса дії, коли він пролітав над невідконтрольними урядові районами Донецької області поблизу державного кордону з Російською Федерацією²². Незадовго перед інцидентом БПЛА зафіксував зенітний ракетний комплекс (9К33 «Оса») біля Нижньокринського і через кілька хвилин автоколону у складі 7 вантажівок, які рухалися ґрунтовою дорогою в місці, де немає прикордонно-пропускних споруд, у південно-західному напрямку до Манича. БПЛА було перенаправлено, щоб продовжити спостереження за

автоколоною. Приблизно через 15 хвилин траєкторія польоту БПЛА стала нестабільною і апарат почав швидко втрачати висоту. Приблизно через 30 секунд після того зв'язок із БПЛА було раптово втрачено. БПЛА СММ дальнього радіуса дії і раніше виявляли в цьому районі подібні автоколони і зазнавали дії перешкод. За результатами технічної оцінки, найбільш імовірною причиною інциденту був удар по БПЛА²³. СММ призупинила польоти БПЛА дальнього радіуса дії (які було відновлено

²¹ Див. щоденні звіти СММ від [16 липня 2018 року](#), [17 липня 2018 року](#) та [27 жовтня 2018 року](#).

²² 9 червня 2018 р. у невідконтрольному урядові Гольмівському БПЛА СММ дальнього радіуса дії зафіксував зенітно-ракетний комплекс (9К35 «Стріла-10»), пускова установка якого була спрямована під кутом вгору; за оцінкою СММ, комплекс було наведено на БПЛА. За кілька днів потому, 15 червня, пролітаючи над невідконтрольним урядом Бетмановим, БПЛА СММ дальнього радіуса дії зафіксував конденсаційний слід від ракети, що летіла за балістичною траєкторією, і відразу ж після цього – зенітно-ракетний комплекс (9К33 «Оса»), з якого випустили другу ракету в напрямку безпілота. Обидві ракети пролетіли істотно нижче висоти, на якій пролітав БПЛА (див. [Щоденний звіт СММ від 11 червня 2018 року](#) та [Оперативний звіт СММ від 15 червня 2018 року](#)).

²³ Див. оперативні звіти СММ від [27 жовтня 2018 року](#) і [30 жовтня 2018 року](#).

через 24 години) і вдалася до пошукових робіт у районі ймовірної аварії, але не змогла локалізувати уламки БПЛА. Особи, яким належить фактичний контроль у цих районах, повідомили СММ, що вони спробують знайти та повернути БПЛА Місії. Після цього інциденту 2 листопада 2018 року Голова Місії надіслав листа підписантам Мінських угод, нагадавши про потребу проявити максимальну відповідальність у наданні підтримки СММ і забезпеченні безперешкодної та безпечної роботи спостерігачів СММ та її обладнання задля запобігання подібним інцидентам у майбутньому.

По БПЛА СММ дальнього радіуса дії стріляли у трьох інших випадках:

- 12 липня військовослужбовець Збройних сил України націлив свою зброю і вистрілив убік БПЛА, що пролітав поблизу лінії зіткнення біля Саханки, після того як літальний апарат зафіксував військові позиції та позиції військового типу, а також перестрілку²⁴;
- 18 липня три особи відкрили кулеметний вогонь у напрямку БПЛА в невідконтрольному урядові Хрустальному²⁵;
- 3 жовтня було відкрито вогонь зі стрілецької зброї в напрямку БПЛА неподалік від невідконтрольного урядові Нижнього Лозового²⁶.

БПЛА середнього та малого радіуса дії

СММ здійснила майже 1500 польотів БПЛА середнього та малого радіуса дії. У 24 випадках міні-БПЛА потрапляли під обстріл, причому більшість таких інцидентів (16) сталася в невідконтрольних урядові районах. Тільки протягом одного тижня в грудні в напрямку міні-БПЛА СММ стріляли зі стрілецької зброї 4 рази: один раз поблизу підконтрольного урядові Майорська і тричі в невідконтрольних урядові районах Луганської області (біля Хорошого, Хрустального та Лозівського) (див. детальну розбивку в Додатку № 3).

В одному випадку член збройних формувань усно погрожував, що зіб'є БПЛА середнього радіуса дії, який спостерігачі готували до запуску на північний захід від Дебальцевого²⁷.

Загалом у другій половині 2018 року БПЛА середнього та малого радіуса дії зазнавали втрати зв'язку або сигналу 38 разів. У п'яти випадках було втрачено міні-БПЛА невдовзі після того, як було втрачено сигнал чи зв'язок (4 рази в невідконтрольних урядові районах). В одному випадку 19 липня члени збройних формувань повернули частини БПЛА середнього радіуса дії, зв'язок із яким спостерігачі втратили тиждень до цього. У БПЛА бракувало картки пам'яті²⁸.

У трьох випадках міні-БПЛА фіксував комплекс радіорозвідки «ТОРН» та системи радіоелектронної боротьби, розміщені в невідконтрольних урядові районах Луганської області²⁹. В одному випадку команда СММ бачила 20 автоматизованих станцій перешкод та/або систем радіоелектронної боротьби (P-330У) на залізничній станції в підконтрольному урядові Рубіжному³⁰.

²⁴ Див. [Щоденний звіт СММ від 14 липня 2018 року](#).

²⁵ Див. [Щоденний звіт СММ від 20 липня 2018 року](#).

²⁶ Див. [Щоденний звіт від СММ 8 жовтня 2018 року](#).

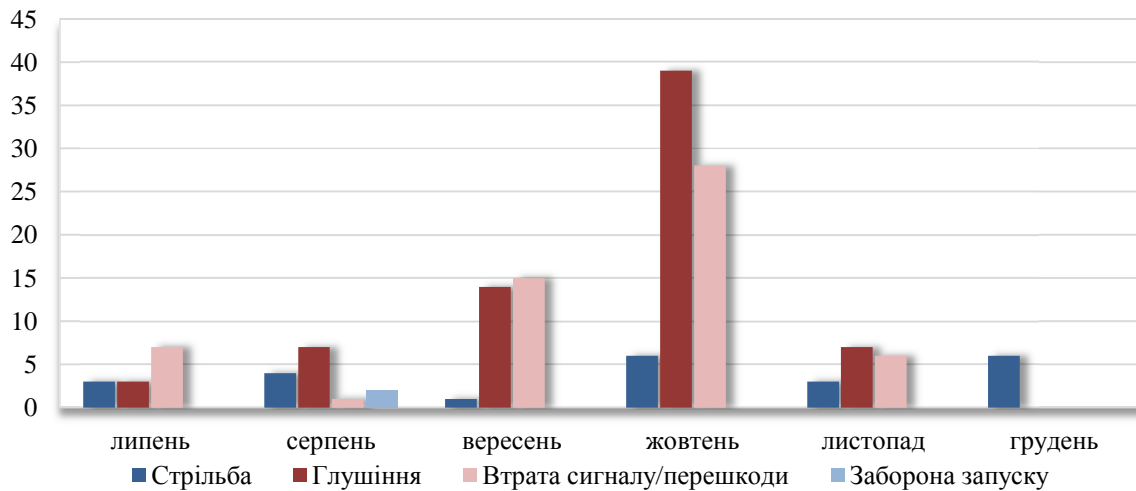
²⁷ Див. [Щоденний звіт СММ від 27 липня 2018 року](#).

²⁸ Див. [Щоденний звіт СММ 21 липня 2018 року](#).

²⁹ Див. щоденні звіти СММ від [11 серпня 2018 року](#), [30 жовтня 2018 року](#) та [12 грудня 2018 року](#).

³⁰ Див. [Щоденний звіт СММ від 29 жовтня 2018 року](#).

Обмеження в роботі БПЛА по місяцях і категоріях за 2018 р.

Камери СММ

Камера СММ неподалік від лінії зіткнення
2018 р., ОБСС

СММ розпочала встановлювати камери для моніторингу в основних районах поблизу лінії зіткнення, включно з КПВВ та ділянками розведення, у 2015 році. У другій половині 2018 року було встановлено 10 нових камер у дев'яти місцях, таким чином загальна кількість склала 22 (у 16 місцях у підконтрольних урядові і в 4 у непідконтрольних урядові районах).

Місія і далі фіксувала розриви снарядів різних видів озброєння поблизу камер, а також спроби втручання в роботу обладнання СММ. Наприклад, 3 липня сталися 2 вибухи за 10–20 м від камери в Золотому, внаслідок чого камера

нахилилася, проте продовжувала працювати. Пізніше співробітники СММ встановили, що сама камера не була пошкоджена³¹. У серпні під час планових перевірок систем камер, встановлених на мобільних причепах у підконтрольних урядові Ломакиному і Гнутовому, команда СММ зауважила, що у кожного з двох причепів не було по два колеса, через що спостерігачі не змогли швидко перемістити ці камери.

У другій половині 2018 року СММ не могла користуватися своєю камерою на ділянці розведення в районі Петрівського, де відзнятий матеріал вивантажується вручну. Місія не могла отримати доступу до камери через наявність мін, які з червня 2018 року перекривали єдиний безпечний шлях до місця, де вона встановлена³².

Через фрагмент невибухлого снаряда, який патруль СММ виявив 25 грудня за 100 м від своєї камери на шахті «Октябрській» (на північно-західній околиці Донецька), Місія не мала доступу до цієї камери в останній тиждень року.

³¹ Див. [Щоденний звіт СММ від 5 липня 2018 року](#).

³² Див. [Оперативний звіт СММ від 23 червня 2018 року](#).

Відвідування невідконтрольних урядові прикордонних районів

Протягом другої половини 2018 року СММ відвідувала невідконтрольні урядові прикордонні райони загалом 207 разів: 105 у Донецькій області і 102 в Луганській. Під час цих відвідувань свобода пересування СММ обмежувалась 111 разів: 59 у Донецькій області та 52 в Луганській. Таким чином, рівень обмежень був вищим у другій половині 2018 року (54 %), якщо порівнювати з першим півріччям (37 %) ³³.

СММ мала дуже обмежений доступ до невідконтрольних урядові прикордонних районів на півдні Донецької області. У численних випадках патрулям Місії відмовляли у проїзді через блокпости поблизу кордону з Російською Федерацією біля Новоазовська (54 рази) і Седового (10 разів) ³⁴. Одного разу у вересні на блокпості в Новоазовську члени збройних формувань, перш ніж дозволити патрулю проїхати, наполягали на проведенні обшуку автомобілів СММ ³⁵. Через кілька днів Місії було дозволено в'їхати до Новоазовська лише в супроводі чотирьох озброєних членів збройних формувань, які їхали у фургоні військового типу ³⁶.

У Луганській області зберігалася тенденція щодо заборони патрулям Місії перебувати в пунктах пропуску на кордоні поблизу Ізвариного, Довжанського, Северного і Вознесенівки (включно з залізничною станцією біля Вознесенівки) більш ніж кілька хвилин після прибуття. Коли патрулі СММ прибували до цих місць, члени збройних формувань, зазвичай посилаючись на накази від своїх командирів, наказували спостерігачам або залишити службову зону пункту пропуску на кордоні (близько 50 м від перших воріт пункту пропуску), або взагалі залишити прикордонну зону (що охоплює ділянку в кілька кілометрів від кордону). Такі часті відмови суттєво обмежували можливості СММ із моніторингу в цих районах.

Патруль СММ зупинили на блокпості на в'їзді до Новоазовська, Донецька область
2018 р., ОБСЄ

Навіть коли спостерігачі поблизу пунктів пропуску на кордоні не стикалися з обмеженнями свободи пересування з боку членів збройних формувань, тривалий переїзд, який був ускладнений поганим станом доріг, несприятливими погодними умовами й обмеженою тривалістю світлового дня, особливо в зимовий період, означав, що СММ могла лише на короткий час відвідати ці райони (зазвичай не довше 1 години). Можливість здійснення моніторингової діяльності, як і раніше, була обмеженою, оскільки ті, хто контролює ці райони, відмовлялися надавати запевнення безпеки, що б дозволило СММ відкрити патрульний центр та передові патрульні бази в містах, розташованих біля цих прикордонних районів, у тому числі в Антрациті, Сорокиному, Довжанському, Амвросіївці, Новоазовську і Бойківському.

Внаслідок такого перешкоджання виконанню мандата СММ, на додаток до обмеження свободи пересування, обсяг спостережень, які Місія могла зафіксувати у прикордонних районах, був обмеженим.

³³ Протягом перших 6 місяців 2018 року команди СММ відвідали невідконтрольні урядові прикордонні райони загалом 342 рази, причому з обмеженнями свободи пересування вони стикалися 125 разів (див. [«Тематичний звіт про Обмеження свободи пересування та інші перешкоди у виконанні мандата СММ, липень 2017 – червень 2018 рр.»](#)).

³⁴ СММ не мала доступу до Седового з 25 квітня 2017 року і до кінця звітного періоду.

³⁵ Див. [Щоденний звіт СММ від 25 вересня 2018 року](#).

³⁶ Див. [Щоденний звіт СММ від 28 вересня 2018 року](#).

Ділянки розведення сил і засобів

СММ і далі здійснювала моніторинг на ділянках розведення в районах Станиці Луганської, Золотого та Петрівського з обох боків лінії зіткнення шляхом регулярного патрулювання і дистанційного спостереження, як це передбачено Рамковим рішенням. Доступ Місії до цих ділянок залишався повністю або частково обмеженим через бездіяльність сторін щодо забезпечення безпечного і надійного доступу. Це включає невилучення мін і невибухлих боєприпасів, незважаючи на те, що підписанти Рамкового рішення дійшли згоди, що на ділянках розведення Збройні сили України і збройні формування повинні вилучити чи відгородити міни і невибухлі боєприпаси.

Місія неодноразово звертала увагу на те, що вжиття додаткових кроків задля забезпечення повного виконання Рамкового рішення щодо розведення сил і засобів, включаючи розмінування, могло б суттєво полегшити умови перетину лінії зіткнення як для патрулів СММ, так і для цивільного населення. Наприклад, успішне проведення робіт із розмінування в районі Золотого–Первомайська дозволило б відкрити контрольний пункт в'їзду-вийзду (КПВВ). Розведення сил і засобів у районі Станиці Луганської знизило б ризик потрапляння цивільних осіб під перехресний

вогонь (міст у Станиці Луганській є єдиним місцем у Луганській області, де можна перетнути лінію зіткнення). Крім того, розмінування дороги між Богданівкою та Петрівським відновило б доступ СММ до місця розташування її камери, таким чином розширивши можливості Місії з моніторингу в цьому районі.

На жаль, у другій половині 2018 року в цих районах замість робіт із розмінування Місія зафіксувала нові міни та невибухлі боєприпаси, наприклад: 200 протитанкових мін (зафіксовані вперше і, можливо, нещодавно встановлені) на ділянці розведення в районі Золотого, а також нові протитанкові міни поряд із головною дорогою, що пролягає в цьому районі³⁷. У грудні спостерігачі бачили хвостовий стабілізатор мінометної міни, який застряг у ґрунті за 1–1,5 м на захід від дороги і приблизно за 270 м на північ від мосту у Станиці Луганській, що обмежило доступ Місії до мосту і створило загрозу для тисяч людей, які щоденно користуються цим мостом³⁸.

Подальше погіршення стану дерев'яних трапів зруйнованого мосту у Станиці Луганській знову становило під загрозу безпеку цивільних осіб і перешкоджало моніторинговій діяльності та вільному пересуванню СММ. Незважаючи на проведені

³⁷ Див. щоденні звіти СММ від [14 листопада 2018 року](#) і [17 листопада 2018 року](#).

³⁸ Див. [Щоденний звіт СММ від 27 листопада 2018 року](#).

ремонтні роботи, спостерігачі зауважили, що дерев'яні конструкції хитаються під вагою людей, які проходять по них³⁹. Крім того, пізньої осені та взимку дерев'яні конструкції зазвичай стають ковзкими через накопичення на них льоду і снігу⁴⁰.

Сторони повинні також виконати домовленість щодо проведення робіт з очищення від рослинності та розмінування обабіч доріг, що ведуть до КППВ, та в Золотому, яка була досягнута учасниками Робочої підгрупи з безпекових питань Тристоронньої контактної групи 28 листопада 2017 року.

Міни, невибухлі боєприпаси та інші вибухові пристрої

Підписанти Меморандуму та Рішення Тристоронньої контактної групи щодо протимінної діяльності погодилися накласти заборону на встановлення мін у зоні безпеки. Тим не менш, загроза від мін та невибухлих боєприпасів зберігалася. Як і раніше, спостерігачі не могли проїхати далі на південь від мосту в підконтрольному урядові Щасті через наявність протитанкових мін на дорогах, які ведуть до нього⁴¹. Місія вперше зафіксувала нові невибухлі боєприпаси в Іловайську, на автошляху Н15 поблизу Мар'їнки і КППВ біля Майорська. Одного разу через повідомлення про наявність на дорозі мін або невибухлих боєприпасів патруль СММ не зміг проїхати до південної частини Набережного, щоб уточнити інформацію про пошкоджений об'єкт⁴².

Через можливу наявність мін і невибухлих боєприпасів залишалася обмеженою можливість патрулювання СММ у кількох районах уздовж лінії зіткнення, включно з такими особливо важливими маршрутами, як:

- Т0519 (від непідконтрольних уряду Пікуз до підконтрольного уряду Маріуполя);
- М14 (від непідконтрольного уряду Новоазовська до підконтрольного уряду Маріуполя);
- Н20 (від непідконтрольної уряду Ясинуватої до підконтрольної уряду Кам'янки)⁴³;
- М03 (від непідконтрольного уряду Дебальцевого до підконтрольного уряду Світлодарська)⁴⁴;
- Т1303 (від непідконтрольного уряду Смілого до непідконтрольної уряду Сентянівки);
- дорога (від непідконтрольного уряду Гольмівського до підконтрольного уряду Травневого);
- дорога (від підконтрольного уряду Новотошківського до непідконтрольного уряду Жолобка);
- дорога (від підконтрольної уряду Богданівки до непідконтрольного уряду Петрівського);
- дорога (від підконтрольної уряду Попасної до підконтрольної уряду Катеринівки);
- дорога (від автошляху Т0504 до підконтрольної урядові Новоолександрівки).

³⁹ Наприклад, див. [Щоденний звіт СММ від 21 липня 2018 року](#).

⁴⁰ Наприклад, див. [Щоденний звіт СММ від 7 грудня 2018 року](#).

⁴¹ З обох боків мосту є міни (наприклад, див. щоденні звіти СММ від [1 вересня 2018 року](#), [6 вересня 2018 року](#), [17 листопада 2018 року](#) і [4 грудня 2018 року](#)).

⁴² Див. [Щоденний звіт СММ від 17 грудня 2018 року](#).

⁴³ З квітня 2018 року під час здійснення моніторингу безпекової ситуації в районі Донецької фільтрувальної станції спостерігачі неодноразово бачили протитанкові міни на автошляху Н20.

⁴⁴ З початку 2015 року спостерігачі не могли проїхати автошляхом М03, що з'єднує Дебальцеве та Світлодарськ.

Після інциденту, що трапився [23 квітня 2017 року поблизу Пришиба](#) через, скоріше за все, спрацювання протитанкової міни, унаслідок чого загинула людина, Місія обмежила патрулювання до проїзду лише асфальтованими чи бетонними дорогами⁴⁵. Це обмеження і далі впливає на:

- відвідування та перевірку наявності озброєння в місцях розміщення відведеного важкого озброєння та постійних місцях зберігання, до яких можливо дістатися лише ґрунтовими дорогами (приблизно 50 % від усіх визначених місць);
- наземне патрулювання на транспортних засобах у межах зони безпеки;
- польоти БПЛА, запуск чи посадка яких здійснюється на м'якій поверхні; та
- технічне обслуговування камер та вивантаження даних спостереження, для чого слід пересуватися ґрунтовими дорогами (див. вище розділ «Камери СММ»).

У другій половині 2018 року Місія зафіксувала ознаки проведення робіт із розмінування або очищення від рослинності поблизу підконтрольних урядові блокпостів біля Майорська, Березового та Мар'їнки. Наприклад, у Мар'їнці, на звернення СММ, Збройні сили України вилучили протитанкову міну з узбіччя автошляху Н15 південніше Олександрівки. У жовтні та листопаді СММ сприяла встановленню режиму припинення вогню і здійснювала моніторинг його дотримання для уможливлення проведення робіт із розмінування біля підконтрольних урядові Нижньотеплого, Золотого-2 (Карбоніта) та Новотроїцького⁴⁶. Окрім цього, Місія спостерігала за роботами з розмінування неподалік від підконтрольних урядові Мирної Долини, Широкого і Гірського, а також невідконтрольних уряду Молодіжного і Гірного⁴⁷.

Однак у цілому СММ знову зауважила незначний прогрес у питанні вилучення мін, невибухлих боєприпасів та інших вибухових пристроїв попри те, що сторони домовилися про необхідність здійснення СЦКК координації робіт із розмінування та

⁴⁵ Згідно з Окремою домовленістю між ОБСЄ та Міжнародною гуманітарною комісією зі встановлення фактів, команда незалежної криміналістичної експертизи (НКЕ) провела криміналістичну експертизу після вибуху і технічну оцінку інциденту, що трапився 23 квітня 2017 року. НКЕ дійшла висновку, що причиною інциденту, найімовірніше, була протитанкова міна ТМ-62М (див. [Короткий огляд звіту НКЕ](#)).

⁴⁶ У кількох випадках спостерігачі бачили, що раніше зафіксовані невибухлі боєприпаси, про які було відповідним чином повідомлено, вилучалися через кілька днів.

⁴⁷ Наприклад, див. [Щоденний звіт СММ від 6 вересня 2018 року](#) та [Щоденний звіт СММ від 19 грудня 2018 року](#).

визначили відповідальних за усунення ризиків, пов'язаних із цими вибуховими пристроями. На засіданнях Робочої підгрупи з безпекових питань Голова Місії також неодноразово закликав сторони провести роботи з розмінування біля КПВВ. Крім того, СММ досі не отримала від підписантів Мінських угод відповіді на лист від 5 травня 2017 року з запитом щодо надання інформації про ймовірні чи підтверджені ділянки, які забруднені мінами та невибухлими боєприпасами.

Перешкоди у процесі збору інформації

Місія і далі стикалася з перешкодами у виконанні передбаченого мандатом завдання щодо встановлення та звітування про факти у відповідь на конкретні інциденти або повідомлення про них, а також щодо налагодження контактів із місцевим населенням. Як і протягом попередніх місяців і років, цивільні особи (усі в непідконтрольних урядові районах) у багатьох випадках неохоче спілкувалися зі спостерігачами та часто серед причин такої поведінки зазначали отримання «наказу» від осіб, які контролюють непідконтрольні урядові райони Донецької та Луганської областей, а інколи висловлювали побоювання, що таке спілкування матиме для них негативні наслідки.

Зокрема, ця тенденція чітко простежувалася під час спілкування спостерігачів із медичним персоналом та іншими співрозмовниками в непідконтрольних урядові районах для підтвердження повідомлень про жертви серед цивільного населення. Протягом звітнього періоду такі випадки під час підтвердження повідомлень траплялися 25 разів (8 у Донецькій області та 17 у Луганській)⁴⁸. Персонал лікарень зазвичай відмовлявся надавати спостерігачам без дозволу тих, кому належить контроль у цих районах, інформацію про поранення людей внаслідок конфлікту, яку вони вважали конфіденційною. Особливе занепокоєння викликала ситуація в лікарні № 2 у Горлівці, де влітку патрулі СММ стикалися з частими відмовами, що, у свою чергу, протягом майже трьох місяців не давало змоги підтвердити деякі випадки⁴⁹.

У вересні і жовтні Місія стикалася з подібним небажанням надати інформацію, коли спостерігачі здійснювали моніторинг ситуації в навчальних закладах у непідконтрольних урядові районах для оцінки впливу конфлікту на дітей та їхнє навчання. Загалом було приблизно 80 таких випадків у непідконтрольній урядові районах Донецької та Луганської областей⁵⁰. 30 листопада особи, які контролюють окремі райони Луганської області, у своєму листі застерегли Місію не удаватися до спроб встановити контакти з представниками освітніх та інших установ «без погодження» з особами, яким належить контроль.

Необґрунтовані обвинувачення

ЗМІ, пов'язані з діяльністю груп у непідконтрольних урядові районах, або безпосередньо керівництво цих груп продовжували розповсюджувати необґрунтовані обвинувачення на адресу СММ, які зводилися до тверджень про неточність інформації у звітах Місії та претензій щодо присутності СММ, коли стверджувалося, що безпека спостерігачів нібито залежить від попереднього узгодження планів патрулювання з тими, хто контролює ці райони. Ці необґрунтовані обвинувачення сприяли створенню умов, в яких свободу пересування СММ безкарно обмежували (іноді з застосуванням насильства або погрозами його застосувати), що становить суттєву загрозу безпеці цивільних спостерігачів СММ, які працюють на сході України.

⁴⁸ Наприклад, див. щоденні звіти СММ від [3 липня 2018 року](#), [9 серпня 2018 року](#), [4 вересня 2018 року](#), [13 жовтня 2018 року](#), [16 листопада 2018 року](#).

⁴⁹ Наприклад, див. [Щоденний звіт СММ від 28 серпня 2018 року](#).

⁵⁰ Наприклад, див. щоденні звіти СММ від [6 вересня 2018 року](#), [13 вересня 2018 року](#), [17 вересня 2018 року](#), [19 вересня 2018 року](#), [10 жовтня 2018 року](#) та [11 жовтня 2018 року](#).

Внесок СЦКК

Після виведення офіцерів Збройних сил Російської Федерації зі складу СЦКК 18 грудня 2017 року СММ продовжила свою щоденну роботу зі штабом СЦКК у Соледарі, а також здійснювала координацію між групою української сторони в СЦКК і патрулями Місії, які стикалися з обмеженнями свободи пересування на місцях. СММ регулярно зверталася до СЦКК у його нинішньому складі щодо сприяння забезпеченню оперативного реагування на факти перешкоджання моніторингу і верифікації СММ, як це визначено підписантами Доповнення до Комплексу заходів та Рамкового рішення. У своїх звітах Місія надавала додаткову інформацію, на основі якої СЦКК повинен був реагувати на зафіксовані порушення з метою їх усунення.

Як і раніше, СММ неодноразово нагадувала про те, що підписанти Мінських угод доручили СЦКК здійснювати координацію робіт із розмінування, як це передбачено у Рішенні Тристоронньої контактної групи щодо протимінної діяльності. Проте СЦКК не зміг у повній мірі виконати це завдання, через що внесок Спільного центру у сприяння усуненню обмежень, пов'язаних із мінами та невибухлими боєприпасами, був незначним.

СММ досі сподівається на відновлення роботи з СЦКК у його початковому спільному форматі, що може суттєво і позитивно позначитися на ситуації на місцях, особливо в питаннях сприяння дотриманню режиму припинення вогню та забезпеченню безпеки Місії, а також сприяння проведенню ремонтно-відновлювальних робіт на цивільних об'єктах життєзабезпечення.

Заключні спостереження

У другій половині 2018 року, за спостереженнями СММ, загальна ситуація зі свободою пересування Місії погіршилася. Якщо порівнювати з попереднім півріччям, кількість обмежень усіх категорій збільшилася на 60 %.

Зафіксовані Місією раніше тенденції збереглися. Переважна більшість обмежень знову відбувалася в невідконтрольних урядові районах. Як і раніше, проїзд патрулів СММ обмежувався на певних блокпостах збройних формувань, здебільшого в Донецькій області, а також продовжувалися випадки, коли засоби дистанційного спостереження СММ обстрілювали або втручалися в їх роботу. Чимало населених пунктів, розташованих поблизу лінії зіткнення, та райони неподалік від кордону з Російською Федерацією залишалися недоступними для спостерігачів.

Викликає занепокоєння те, що Місія і далі стикалася з постійними обмеженнями свободи пересування в невідконтрольних урядові районах на півдні Донецької області. Такий розвиток подій не тільки унеможлилював здійснення Місією моніторингу в цих районах, включно з районами поблизу кордону з Російською Федерацією та поряд з Азовським морем, але також зробили неможливим процес уточнення впливу конфлікту на цивільне населення.

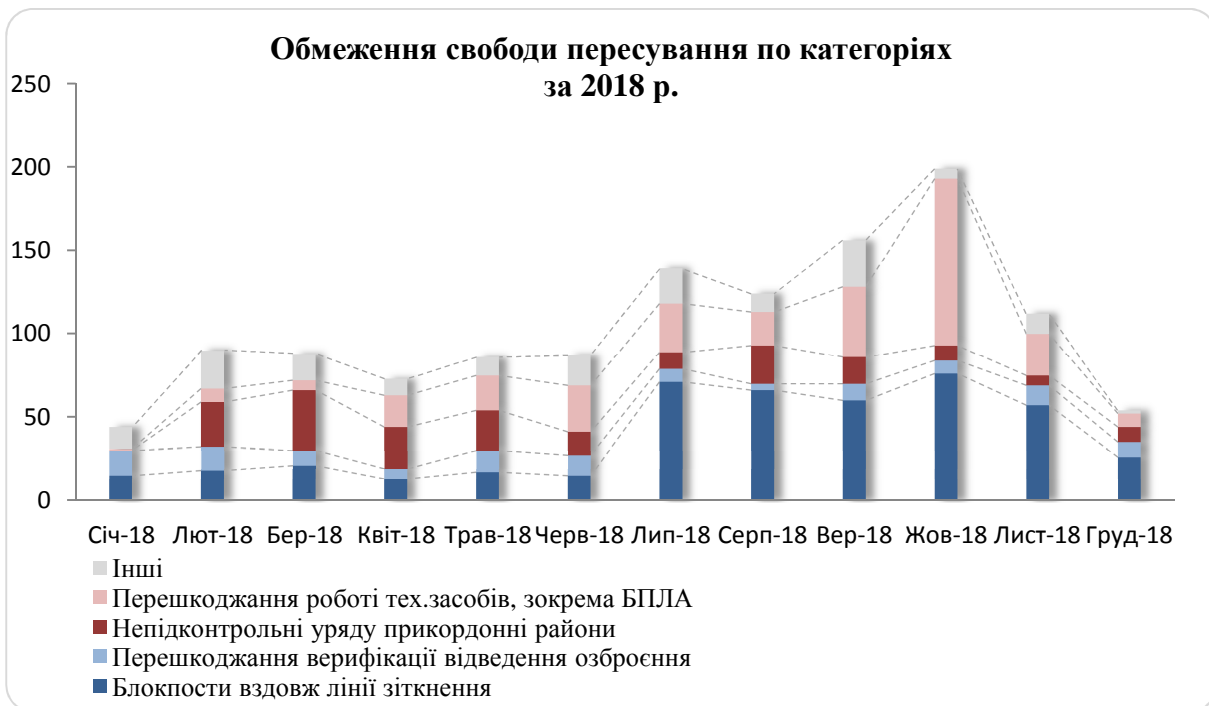
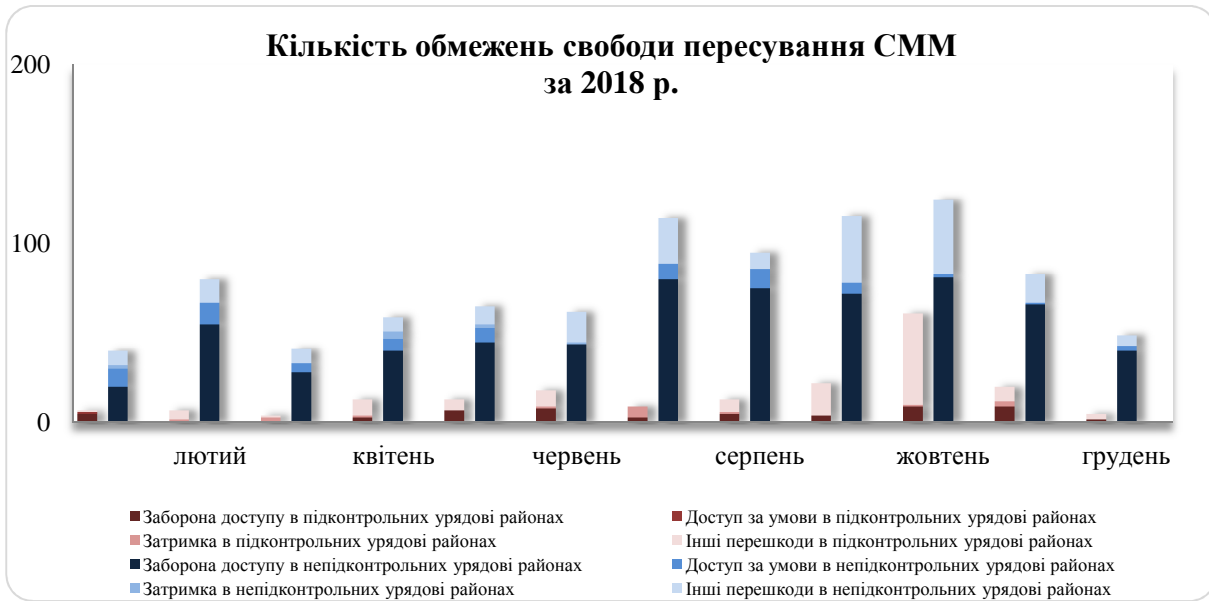
Продовжувалися випадки обстрілювання та втручання в роботу засобів дистанційного спостереження Місії. 27 жовтня 2018 року СММ втратила один із своїх БПЛА дальнього радіуса дії, коли той пролітав над невідконтрольними урядові районами Донецької області поблизу державного кордону з Російською Федерацією. За результатами технічної оцінки, найбільш імовірною причиною інциденту був удар по БПЛА.

Незважаючи на зобов'язання сторін і неодноразові заклики щодо проведення розмінування, Місія знову не відзначила жодного прогресу в цьому напрямку, тому великі частини ділянок розведення в районах Петрівського, Станиці Луганської та Золотого залишилися недоступними для СММ через наявність там (підтверджену або можливу) мін і невибухлих боєприпасів. У грудні команда СММ помітила хвостовий стабілізатор мінометної міни, який застряг у ґрунті обабіч дороги біля мосту у Станиці Луганській, що обмежувало доступ спостерігачів до мосту та становило небезпеку для тих, хто перетинав його на щоденній основі.

Погіршення ситуації щодо обмежень свободи пересування, з якими стикалася СММ, як представлено в цьому звіті, є тривожним моментом. Ті особи, котрі навмисно чи випадково заважали пересуванню Місії, безпосередньо обмежували її роботу, спрямовану на зниження напруженості і сприяння миру, стабільності та безпеки, що передбачено консенсусним рішенням 57 держав-учасниць ОБСЄ. Ці особи також порушили зобов'язання, взяті в рамках Мінських угод. Будь-які слова та заяви позбавлені змісту, допоки не існує наміру втілити їх у відчутні конкретні дії на місцях.

Усі обмеження свободи пересування СММ мають бути усунені. Необмежений та безпечний доступ до всіх районів є надзвичайно важливим для того, щоб Місія могла повною мірою виконувати положення свого мандата.

Додаток № 1 «Діаграми і мапи»

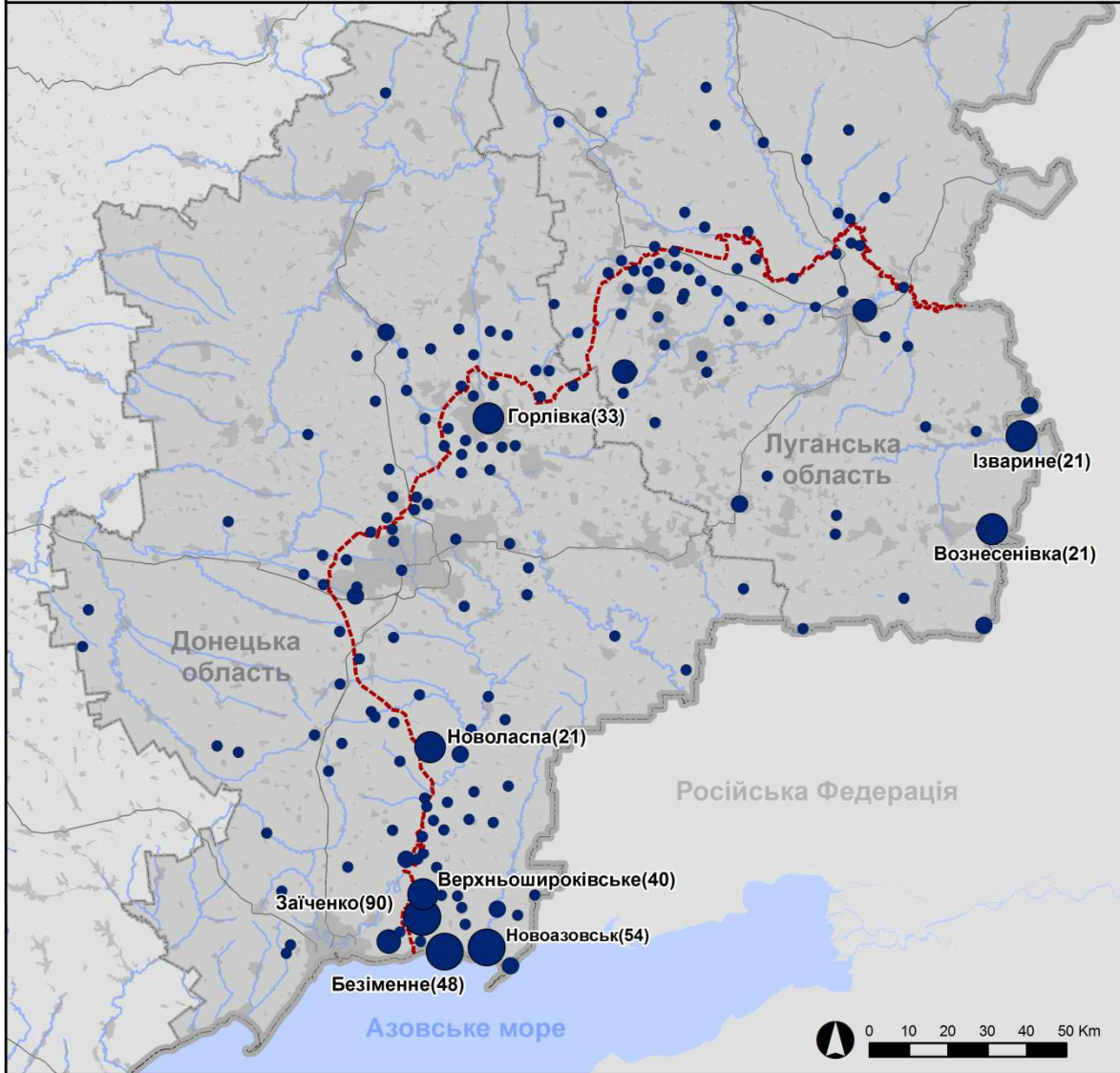

Організація з безпеки та співробітництва в Європі

Спеціальна моніторингова місія в Україні

Обмеження свободи пересування в період із 1 липня – 31 грудня 2018 р.

Частота обмежень свободи пересування*

- 1 - 5
- 6 - 10
- 11 - 20
- 21 - 40
- 40 +

Інші позначення

- Лінія зіткнення (орієнт.)
- Населений пункт
- Границя області
- ▭ Державний кордон

*Обмеження в місцях зберігання озброєння та на ділянках розведення, а також пов'язані з наявністю мін, дорожніх загороджень та невибухлих боєприпасів не нанесені

Джерела: адміністративні кордони — УКГП ООН; дороги/річки — проект OpenStreetMap; море — VLIZ (2005). Акваторії МГО, інше — ОБСЕ

Система координат: WGS 1984 UTM Zone 37N

Ця мапа надається винятково для наочності. Відсутність помилок у мапі не гарантується, а її зміст не означає, що СММ ОБСЕ затверджує або ухвалює офіційний статус мапи.

© ОБСЕ 2019 Не дозволяється використовувати, копіювати, відтворювати, передавати, транслювати, продавати, ліцензувати або застосовувати без попереднього дозволу з боку ОБСЕ у письмовому вигляді.

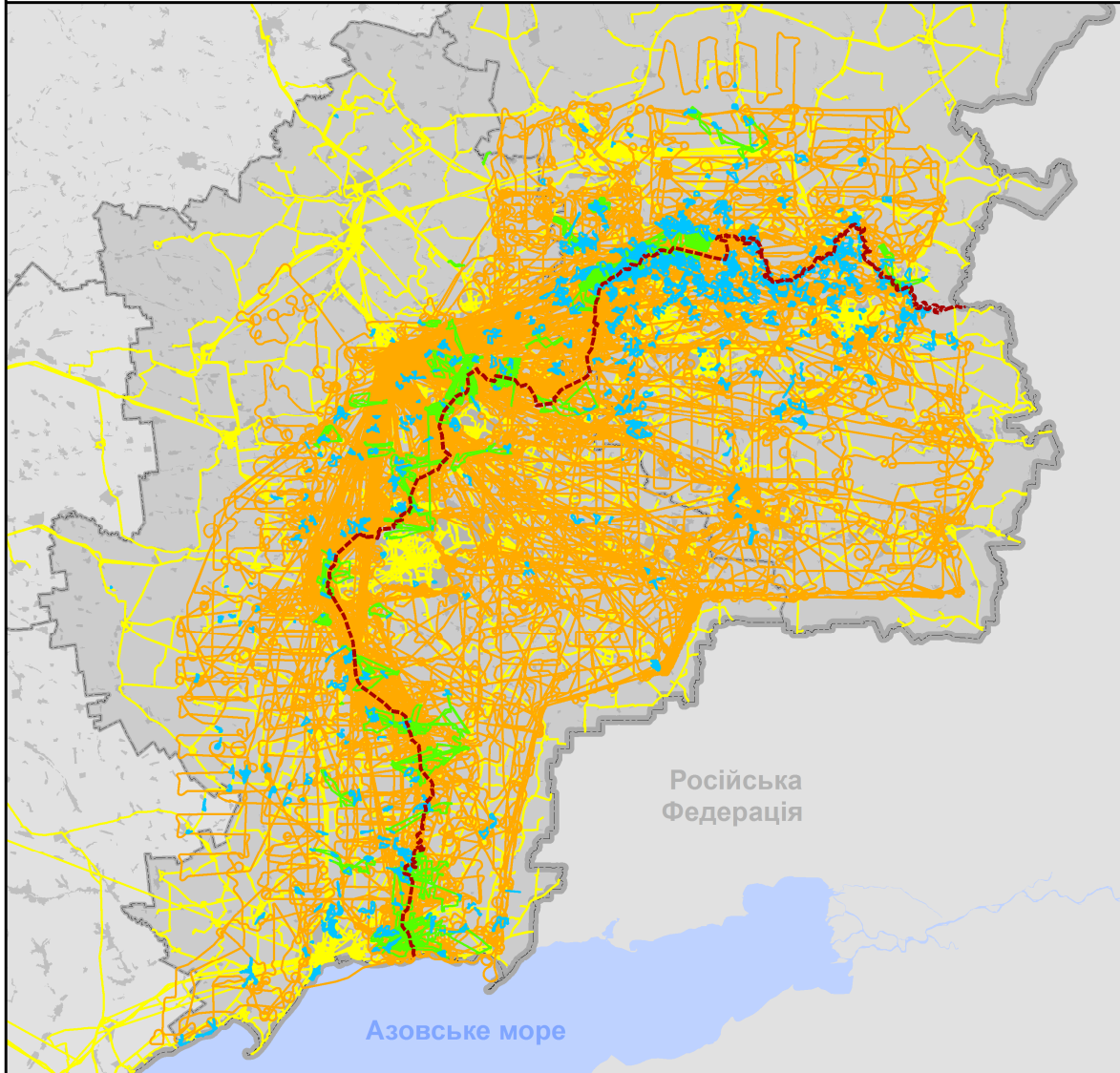
Створено: 19/02/2019

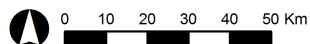
Організація з безпеки та співробітництва в Європі

Спеціальна моніторингова місія в Україні

Мапа маршрутів патрулювання та польотів БПЛА 1 липня – 31 грудня 2018 р.

- Лінія зіткнення (орієнт.)
- Польоти БПЛА малого радіуса дії
- Польоти БПЛА середнього радіуса дії
- Польоти БПЛА дальнього радіуса дії
- Маршрут патрулювання

Джерела: адміністративні кордони — УКГП ООН; дороги/річки — проект OpenStreetMap; море — VLIZ (2005). Акваторії МГО, інше — ОБСЄ

Система координат: WGS 1984 UTM Zone 37N

Ця мапа надається винятково для наочності. Відсутність помилок у мапі не гарантується, а її зміст не означає, що СММ ОБСЄ затверджує або ухвалює офіційний статус мапи.

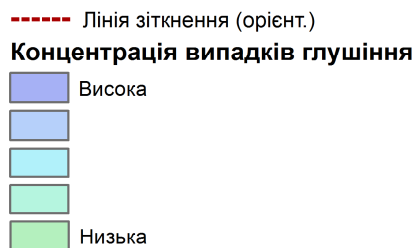
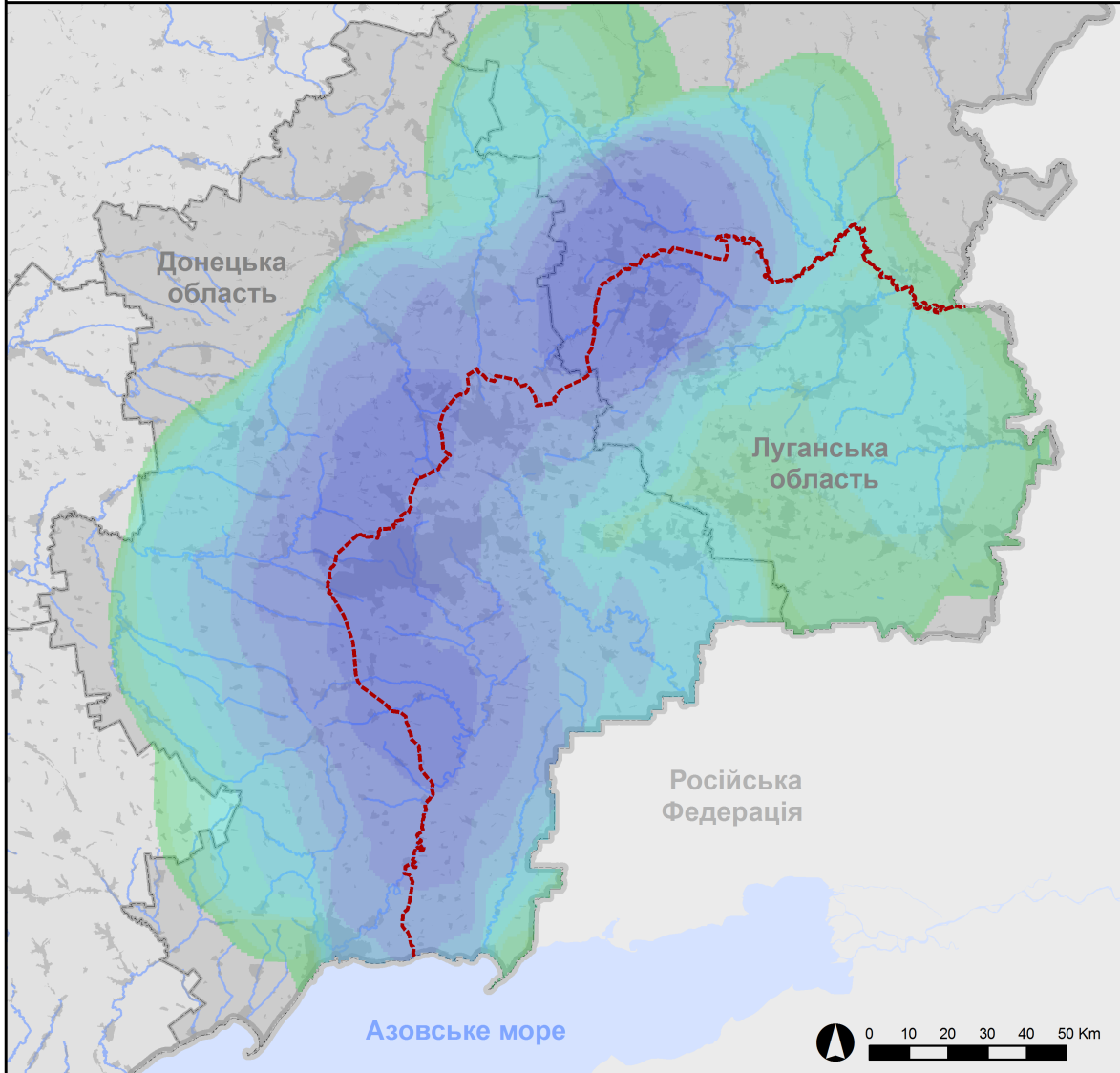
© ОБСЄ 2019 Не дозволяється використовувати, копіювати, відтворювати, передавати, транслювати, продавати, ліцензувати або застосовувати без попереднього дозволу з боку ОБСЄ у письмовому вигляді.

Створено: 19/02/2019

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Спеціальна моніторингова місія в Україні

Інциденти з глушінням БПЛА дальнього радіуса дії 1 липня – 31 грудня 2018 р.

Джерела: адміністративні кордони — УКГП ООН; дороги/річки — проект OpenStreetMap, море — VLIZ (2005), Аквагорія IGO, інше — ОБСЄ

Система координат: WGS 1984 UTM Zone 37N

Ця мапа надається винятково для наочності. Відсутність помилок у мапі не гарантується, а її зміст не означає, що СММ ОБСЄ затверджує або ухвалює офіційний статус мапи.

© ОБСЄ 2019 Не дозволяється використовувати, копіювати, відтворювати, передавати, транлювати, продавати, ліцензувати або застосовувати без попереднього дозволу з боку ОБСЄ у письмовому вигляді.

Створено: 19/02/2019

Додаток № 2 «Насильство і погрози щодо спостерігачів чи в їх присутності»⁵¹

Дата	Місце	Фактичний контроль	Короткий виклад суті інциденту	Джерело
13.08.2018	Сміле	Непідконтрольний урядові	Член збройних формувань зняв із запобіжника автомат (типу АК) і направив його на патруль СММ	Оперативний звіт СММ від 13 серпня 2018 року
16.08.2018	Гольмівський	Непідконтрольний урядові	Члени патруля Місії чули вибух невизначеного походження приблизно за 500 м на північ, а згодом ще один вибух невизначеного походження орієнтовно за 500 м на південно-південний схід, після чого пролунали близько 10 пострілів зі стрілецької зброї за 100–150 м на північ і північний захід. За оцінкою, у випадку двох із цих 10 пострілів кулі пролетіли над головами трьох членів патруля.	Оперативний звіт СММ від 16 серпня 2018 року
05.09.2018	південніше Золотого	Підконтрольний урядові	Члени патруля СММ чули 7 вибухів за 150–200 м на південно-південний схід.	Оперативний звіт СММ від 5 вересня 2018 року
10.10.2018	Донецька фільтрувальна станція		Члени патруля Місії почули свистячий звук двох куль, що пролетіли на відстані 10–50 м над їхніми головами.	Оперативний звіт СММ від 10 жовтня 2018 року

⁵¹ Не включаючи випадки вогню зі стрілецької зброї, який, за оцінкою, вівся в напрямку БПЛА СММ, та порушення режиму припинення вогню, які впливають на роботу камер.

Додаток № 3: «Інциденти з застосуванням зброї проти міні-БПЛА СММ»

Дата	Місце	Фактичний контроль	Короткий виклад суті інциденту	Джерело
04.07.2018	Жовте	Непідконтрольний урядові	Здійснено 15 пострілів зі стрілецької зброї приблизно за 70 м на північ від позиції БПЛА.	Щоденний звіт від 5 липня 2018 року
06.07.2018	Веселе	Непідконтрольний урядові	Здійснено 12 пострілів зі стрілецької зброї приблизно за 2 км на південь від позиції БПЛА.	Щоденний звіт від 7 липня 2018 року
13.07.2018	Лозове	Непідконтрольний урядові	Випущено 10 черг зі стрілецької зброї в районі, де пролітав БПЛА.	Щоденний звіт від 14 липня 2018 року
23.07.2018	Артема	Підконтрольний урядові	Випущено 1 чергу і здійснено 3 постріли зі стрілецької зброї за 800 м на північний схід.	Щоденний звіт від 24 липня 2018 року
28.07.2018	Чорнухине	Непідконтрольний урядові	Здійснено 4 постріли зі стрілецької зброї за 600 м на південний схід від місця розміщення СММ.	Щоденний звіт від 30 липня 2018 року
06.08.2018	Артема	Підконтрольний урядові	Випущено 15 черг зі стрілецької зброї за 500–700 м на південний схід від місця розміщення СММ.	Щоденний звіт від 7 серпня 2018 року
13.08.2018	Голубівське	Непідконтрольний урядові	Стріляли зі стрілецької зброї за 0,6–1 км на північний захід.	Щоденний звіт від 14 серпня 2018 року
15.08.2018	Березівське	Непідконтрольний урядові	Випущено 6 черг зі стрілецької зброї в районі, де пролітав БПЛА, за 1,7–2 км на північний захід від позиції патруля.	Щоденний звіт від 15 серпня 2018 року
28.08.2018	Христове	Непідконтрольний урядові	Здійснено 15 пострілів зі стрілецької зброї.	Щоденний звіт від 29 серпня 2018 року
13.09.2018	Катеринівка	Підконтрольний урядові	Здійснено 10 пострілів зі стрілецької зброї за 0,5–1 км на південь; за оцінкою, попереджувальні постріли по БПЛА на ділянці розведення в районі Золотого.	Щоденний звіт від 14 вересня 2018 року
01.10.2018	Жовте	Непідконтрольний урядові	Здійснено 50 пострілів зі стрілецької зброї в районі, де пролітав БПЛА, приблизно за 2 км на південь від позиції патруля.	Щоденний звіт від 2 жовтня 2018 року
01.10.2018	Жовте	Непідконтрольний урядові	БПЛА зафіксував, як чоловіки в одязі військового типу цілили та стріляли з автоматів по літальному апарату.	Щоденний звіт від 3 жовтня 2018 року
16.10.2018	Миколаївка Друга	Підконтрольний урядові	Випущено 3 черги зі стрілецької зброї за 1 км на південний схід, а через 4 хвилини здійснено 5 пострілів зі стрілецької зброї приблизно за 100–200 м на південний схід.	Щоденний звіт від 17 жовтня 2018 року
17.10.2018	Золоте-5 (Михайлівка)	Непідконтрольний урядові	Стріляли зі стрілецької зброї за 0,5–1 км на північ.	Щоденний звіт від 18 жовтня 2018 року
27.10.2018	Металіст	Непідконтрольний урядові	Здійснено 30 пострілів зі стрілецької зброї за 1,2–1,4 км на північно-північний захід.	Щоденний звіт від 29 жовтня 2018 року
01.11.2018	Жовте	Непідконтрольний урядові	Здійснено 40 пострілів зі стрілецької зброї за 2,4 км на північно-північний захід від позиції СММ.	Щоденний звіт від 2 листопада 2018 року
10.11.2018	Кадіївка	Непідконтрольний урядові	Стріляли зі стрілецької зброї (20 пострілів і черг).	Щоденний звіт від 12 листопада 2018 року
11.11.2018	Новотошківське	Підконтрольний урядові	Здійснено 1 постріл зі стрілецької зброї за 30–50 м на південний захід.	Щоденний звіт від 12 листопада 2018 року
08.12.2018	Біла Гора	Підконтрольний урядові	Здійснено 12 пострілів зі стрілецької зброї у межах 400–500 м на північний схід; команда приземлила БПЛА та залишила це місце.	Щоденний звіт СММ від 10 грудня 2018 року
11.12.2018	Хороше	Непідконтрольний урядові	Здійснено 11 пострілів зі стрілецької зброї в межах 200–300 м на південь.	Щоденний звіт від 12 грудня 2018 року
11.12.2018	Майорськ	Підконтрольний урядові	Здійснено 30 пострілів зі стрілецької зброї в межах 400–500 м на південний захід.	Щоденний звіт від 12 грудня 2018 року
13.12.2018	Лозівський	Непідконтрольний урядові	Здійснено 5 пострілів зі стрілецької зброї в межах 100–200 м на північ.	Щоденний звіт від 14 грудня 2018 року
16.12.2018	Хрустальний	Непідконтрольний урядові	Здійснено 30 пострілів зі стрілецької зброї в межах 1 км на північний захід.	Щоденний звіт від 17 грудня 2018 року
19.12.2018	Новотошківське	Підконтрольний урядові	Випущена 1 черга зі стрілецької зброї в межах 1 км на південь.	Щоденний звіт від 20 грудня 2018 року